

Margócsi Klára:

Döcögő kezdés és fergeteges folytatás

Színházunk 1997/98-as évadjáról

A Móricz Zsigmond Színház teljesítménye az elmúlt évben nem volt mindig egyenletesen magas színvonalú. Elsősorban a téli időszakban érződött a bizonytalankodás, az eredetileg tervezett bemutatók elmaradtak, helyettük esetlegesen más került színre, ősze halasztódott a nagy érdeklődéssel várt Kaukázusi krétakőr Mohácsi János rendezésében. A január volt a leginségesebb hónap, hiszen a nagyszínházban csak és kizárólag a Mágnás Miskát lehetett látni, De a tavasz meghozta a sikereket. Úgy tűnik: a takarékláng után nagy lobogás következett: a Szász János rendezte Ványa bácsi a Veszprémi Színházi Találkozó négy díját is elnyerte, a Naplemente előtt Bárany Frigyes jutalomjátékaként a nagyszínpadon lett közönségsiker. A színházszerető közönség nagy bánatára hatalmas veszteség érte a társulatot Szigeti András halálával. A nagyszerű művészt, aki alapító tagja volt a társulatnak, ereje teljében, képességeinek csúcán ragadta el a halál.

Az évad kezdetén Salamon Suba László vendégrendezésében volt látható Molière Mizantrop című darabja. Sajátos értelmezés volt a stúdióbeli előadás, a mű groteszk elemeit hangsúlyozta, nem tudta, nem akarta az előjeleket pontosan kitenni: így a néző kellőképpen nem orientálódhatott: nem tudhatta, ki a jó, ki a rossz a romlott, a gazdag, a felelőtlen, pipogya, műveletlen környezetben. Safranak Károly alakítása: hanghordozása, mozgása, jelmeze, kellékei sem érzékeltették: talán ő a jó, a pozitív alak ebben a színdarabban. Valószínűleg a rendezés akarta így: túlhajtott elvszerűség, az élettől elszakadt elméletieskedés előbb-utóbb zátonyra fut. A színészek törekedtek a maximumra, a tőlük már megszokott módon, így: Varjú Olga, Keresztes Sándor, Zubor Ágnes, Gados Béla. Az ő szerepük a rendező által jobban körvonalazódott.

Az őszi félidő sok vitát kavart előadása volt a Hamlet, Verebes István értelmezésében. A szöveget a különböző fordítások összevágásával, kiegészítésével ő állította össze: ezt nem sikerült egyenletes szinten megtennie. Mindenesetre - helyesen - döntően az Eörsi István fordítását használta: nyilvánvaló: a XX. század végén egy modern, mai nyelven beszélő Hamlet a hiteles, még ha ehhez hozzátartozik a durvább olykor trágárabb kifejezésmód, viselkedés is. Ha azt vesszük figyelembe, hogy Hamlet a húszas éveiben járó fiatalember, akkor nem várhatunk el tőle a spanyol etikett szerinti modort. Verebes dramaturgiailag is átalakításokat végzett: szinte teljesen a mai helyzetre alkalmazta a játékot: a sötétség, a börtönszerű díszlet, a szinte állandóan monotonon dübörgő dobszó, az elintézetlen haláleset, a sír folyamatos jelenléte, a pöffeszkedő, rendíthetetlennek és mozdíthatatlannak látszó önző hatalmi szerkezet riasztóan, lehangolóan nyomasztó hangulatot árasztott. Az udvar megalkuvó, megfélemlített népe szinte öntudatlanul engedelmessé válik a királynak, aki kielégíti elemi igényeiket, s ezért feltétlen engedelmisséget követel. Ebbe a csapdákkal és kelepccékkel teli környezetbe csöppen bele Hamlet, aki egy tétova, intelligens fiú, tőle távol állnak az udvari praktikák. Ő csak tudja, hogy elcsenték tőle a koronát, megölték apját, anyja elfordult tőle, szerelmesét árulásra bírták, majd öngyilkosságba hajszolták, őt magát pedig természetétől idegen akciókra: hazudozásra, színlelésre, öldöklésre kényszerítik egy harácsoló, kulturálatlan világában. Az értelmiségi lét kilátástalanságáról, kiútatlanságáról szól az előadás néha meghökkenítő ötletekkel, de a mai korhoz illően nem teljesen hiteltelen

megoldásokkal. *Avass* Attila Hamlet, a bizonytalankodó, tétova kamasz, akire a cselekvés jut a számára utálatos közegben. *Kerekes* László a kövér, mindenre ráterpeszkedő király, aki unott, flegma képpel intézgeti az ország ügyeit, miközben csak és kizárólag a saját érdekei foglalkoztatják. Hozzá hasonlított mozgásával, játékával, természetével Polonius a tanácsadó *Szigeti* András remek alakításában. *Csoma* Judit a szintén bábként rángatott királyné, aki megrokkann a rá mért csapások súlya alatt, Horváth Réka felváltva *Szabó* Mártával Ofélia, aki szintén nem bírja elviselni a kettős kötöttséget, beleőrül, majd meghal az elviselhetetlen terhek következtében. *Bajzáth* Péter Horatio szerepében egy mai humanistát hozott a színpadra, aki tévetegen bóklászik a hatalom csatái közepette, ám visszafogott kommentárokon kívül nincs, nem is lehet más szerepe a társadalom életében.

Összességében nem volt helytelen a Hamlet bemutatása, amely igazában a korábbi *Othello* értelmezés folytatásának is felfogható: az ösztönök és az értelem sajátos kettősségéről, harcáról gondolkodik. De a tavalyi *Sirály* előadás továbbgondolása is megtalálható benne. Nagyjából ugyanazok a szereplők játszottak hasonló státuszú szerepeket. *Avass* Attila még jelmezében, kellékeivel is ugyanaz a kismemizett művész-fiú volt, akit az előtte járó nemzedék féltékenyen nem enged érvényesülni. Voltak ugyan az előadásnak megoldatlan pontjai, de elgondolkodtató produkciót láthattunk.

A stúdióban az *Arzén és levendula* című kriminek is titulálható komédia nagy sikernek bizonyult. A két öregedő, előkelő, köztisztületben álló hölgy *Szabó* Tünde és *Zubor* Ágnes, akik naiv bájjal élnek szőszmőtölő életüket, s közben a legártalmatlanabb mosollyal teszik sírba vendégeiket. A két színésznő lubickol a játékban és a közönség szeretetében, ebből jut a többieknek is: a kiváló maszkkal elcsúfított *Keresztes* Sándornak, a szerepének megfelelő jellegzetes beszédmódot, stílust kitaláló *Hetey* Lászlónak és a szerelmespárt alakító *Perjési* Hildának és *Petneházi* Attilának. A díszlet, a jelmezek kiválóan szolgálják az előadást, A parányi szobába minden szükséges kártyavolságnyira volt (a hullá néha még közelebb), a ruhák: különösen a két főszereplőnél eleganciáról, szoliditásról tanúskodtak.

A nagyszínpadon ehhez hasonló zajos sikert hozott a *Mágnás Miska* *Berényi* Gábor konzervatív rendezésében. Ma az operetthez ennél merészebben szoktak hozzányúlani nemcsak az eredeti, kimondottan szőszszerinti változatot színpadra vinni. A díszletek, a jelmezek sem lendíthették magasba a rendező fantáziáját, a szereplők tették becsülettel a dolgukat. Énekeltek, táncoltak. Elsősorban *Horváth* László Attila és *Pregitzer* Fruzsina felváltva *Sándor* Julival, valamint *Gazsó* György és *Megyeri* Zoltán páros és a nagymamát alakító *Máthé* Eta emelhető ki ízlésesen humoros játékukkal. A szerelmespárt *Horváth* Réka és *Molnár* László adták illúziókeltően. A közönség nagyon szerette ezt az előadást, a színészek szívesen újráztak a szünni nem akaró tapsok hallatán.

Ezután *Molnár* Ferenc *Úri divat* című nem túl nagyszabású koncepciót magában rejtő darabját vették elő. Ez egy hamupipőke történet modern környezetben, kicsit hihetetlen mese a becsület, a tisztesség a szerelem minden akadályt legyőző hatalmáról. *Verebes* István most lépett először színészként fel, az idősödő gazdag, nagyvonalú gróf hálás szerepében. Mellette *Szalma* Tamás, *Gosztola* Adél, *Réti* Szilvia, *Avass* Attila, *Molnár* László, *Megyeri* Zoltán játszotta ügyesen a többnyire jól kitalált alakokat.

A stúdióban *Szász* János líraian szép, filmes eszközökben bővelkedő rendezésében került a nézők elé *Csehov*: *Ványa bácsija*. Nem a megszokott édes-bús, könnyes, csöndes, melankónikus semmittevés darabja lett az előadás, hanem egy szövegében erősen meghúzott, átalakított, igen mozgalmas, kiabálás, keserűen kiábrándító láttelel a negyvenesek kilátástalan, szomorú világáról. A szereplők jó tíz évvel lettek fiatalabbak, mindannyian szinte egykorúak, így az, hogy zsákutcába került végérvényesen a sorsuk, még inkább fájdalmas érzésekkel tölti el a nézőt. A kietlen, lepusztult díszlet (*Antal* Csaba), a

sötét, komor ruhák (*Jodál Ágnes*), az állandóan zuhogó eső, a kocsmának mint folyamatos lélettérnek a lakás részeként való felfogása már belépéskor is nyomasztó. S közben szól a nagy orosz színész és énekes *Viszotszkij*, vodka miatt berekedt hangján az eltévedésről, az emberélet útjának felén, a jó útról való letéréstől szóló dal. Valóban, mintha a poklok legsötétebb bugyraiba jutott volna a néző a szereplőkkel együtt: pedig csak élte a nem túl mozgalmas életét, s most döbrent rá: a boldogságnak még az illúziója is szertefoszlott, most már csak egyhangú, örömet nem ígérő robot vár rá. *Kerekes László* egy nagyranőtt, tágra nyílt szemű gyerek *Ványa* bácsiként, *Varjú Olga* lidércfényű asszony, aki csábítgatja a férfiakat, de még a félrelépéshez is gyáva. *Horváth László Attila* *Asztrov* doktorként lefojtott indulatokkal él, amelyek néha iszonyatos erővel törnek felszínre, *Gazsó György* az önző, felfuvalkodott, korlátolt professzor, aki foggal-körömmel szeretne mindent és mindenkit a maga érdekében felhasználni. A legelkeserítőbb sorsa a fiatal *Szonyának* van, akit *Szabó Márta* alakít parádésan. Neki igen korán jutott osztályrészül a lemondás, az elkeseredett reménytelenség, ami a többiek: az idősebbek számára most tudatosult. Dramaturgiailag ügyes ötlet volt az öregasszony szerepének elhagyása, helyette öreg férfit állítottak be. *Szigeti András* volt korábban, most *Gados Béla*. Ezzel elérték, hogy a színpadon szinte csak férfiak bóklásznak a félhomályban önmagukat keresve. Az előadás méltán lett nagy szakmai és közönség siker mind a rendezés, mind a színészi játék okán.

Cseke Péter vendégként rendezte *Szép Ernő* *Völegény* című darabját. Sajnos nem igazán érezte meg a szerző sajátosan lírai, néha tragikus, ám sokszor humoros hangvételét. Ezt az összetettséget legfeljebb *Varga Ildikó* játékában láthattuk. Sajnos az előadás már a legelején - nem egészen indokoltan - egy hatalmas tempót, egy ordító stílust vett fel, amitől később sem tudtak megszabadulni. Ezért fülsüketítően harsány előadás kerekedett - a szerző szándékától tökéletesen idegenül. A szereplők felültek erre a vásári körhintára, s ritkán engedtek a líraibb hangulatoknak. *Pregitzer Fruzsina* és *Verebes István* inkább a kabaré felé vitték el a jeleneteket, *Varga Ildikó* líraiban árnyalt volt, *Perjési Hilda* és *Mezei Zoltán* a fiatalok nem könnyű szerepében próbált rendezői irányítás híján helytállni.

A nagyszínpad utolsó bemutatója *Hauptmann* világhíres darabja a *Naplemente előtt*. *Konter László* rendezése ugyan meghúzta a művet, de így is igen hosszúra hagyta az első részt. Kiválóak a szereplők: *Bárány Frigyes* az öregedő, gazdag, elegáns férfi, aki hosszú özvegyiség után beleszeret a nála sokkal fiatalabb szegény és szép lányba (*Horváth Réka*), ám családja, gyerekei mindent elkövetnek, hogy elszakítsák egymástól a szerelmeseket. A középkorú gyerekek egoisták, lelketlenek, kapzsiak, álszentek: *Csoma Judit*, *Szabó Márta*, *Varjú Olga*, *Kerekes László*, *Szalma Tamás*. *Horváth László Attila* a csúszómászó ügyvéd szerepében szintén remek, ahogy *Hetey László*, *Kocsis Antal* és *Zubor Ágnes* is. *Szép*, megrendítő előadást láthattunk a szerelem ifjító, magasba repítő erejéről, s az ezt ellenzők fondorlatos mesterkedéseiről, amivel saját apjukat kergetik halálba.

Az évadról szólván különösen az utóbbi produkciókat emlékezetünkbe idézve - pozitívan szólhatunk. Sok igen pompás színészi alakítást őrizhetünk, még ha az előadások kiválasztása, rendezése nem is mindig tűnhetett kellően koncepciózusnak, átgondoltnak. Ám a végső sikerek a gyengébb benyomásokat inkább feledtetik. S mivel a legjobb előadásokat szeptembertől újra láthatjuk, a jó érzések akkor ismételhetők lehetnek.